

PRAVDA REVOLÚCIE

LUKÁČ JÁN VEVERKA, Ústav marxizmu-leninizmu PF, Banská Bystrica

V histórii ľudstva sú udalosti, ktoré doslova hýbu celými dejinami, stávajú sa historickými medzníkmi, rozhodujú o osudoch ľudí na celé stáročia a prihovárajú sa pravdivou a zrozumiteľnou rečou i k budúcim generáciám. Takou udalosťou bola a zostáva Veľká októbrová socialistická revolúcia.

Aj keď prvá krajina socializmu vstúpi už do svojej osemdesiatky, je Októbrová revolúcia stále živá a mladá. Zďaleka nevyčerpala svoje sily. Naopak, XXVII. zjazd KSSZ vyvolal novú energiu, načrtnol nové horizonty rozmachu a zdokonaľovania socializmu.

Revolúcia nie je jednorázový akt, ale proces, v ktorom sa prehlbujú revolučné úlohy, na základe pravdivého poznania a jeho realizácie sa upevňujú základné princípy nového zriadenia. K. Marx a V. I. Lenin neraz zdôrazňovali, že cesta k víťazstvu socializmu bude zložitá a ťažká, ako je zložitá a ťažké hľadanie pravdy. Preto je prirodzené, že „... proletárske revolúcie ustavične kritizujú samy seba, sústavne prerušujú svoj vlastný priebeh, vracajú sa k tomu, čo zdanlivo vykonali, aby to odznova začali, s krutou dôslednosťou sa vysmievajú polovičatostiam, slabostiam a úbohostiam svojich prvých pokusov; zdá sa, že svojho protivníka zrážajú len preto, aby načerpal nové sily zo zeme a znova sa proti ním vztýčil ešte ozrutnejšie; znova a znova cúvajú pred neurčitou nesmiernosťou svojich vlastných cieľov, až sa utvorí situácia, ktorá znemožní každý ústup, a pomery samy volajú: Hic Rhodus, hic salta?“ (1, s. 252).

Dejiny výstavby socializmu upozorňujú, že aj v socialistickej spoločnosti môže dôjsť k zjednodušovaniu a k subjektivismu, k strnulosti i zaoštvaniu. A to v teórii i v praxi. Historické skúsenosti však svedčia aj o tom, že vnútorné zdroje socializmu, jeho prednosti sa zďaleka nevyčerpali a nerozvinuli. Je preto možné a nevyhnutné urýchliť sociálno-ekonomický rozvoj, presadiť intenzívne cesty rozvoja, vysokú efektívnosť a kvalitu všetkej práce. Leninova poučka o tom, že jedine vysoká produk-

tivita spoločenskej práce rozhodne o víťazstve socializmu nad kapitalizmom, nielenže nezostarla, ale je čoraz aktuálnejšia.

K jej realizácii sa neustále približujeme, a to tým viac, čím otvorenejšie a pravdivejšie hodnotíme svoje úspechy ale i nedostatky, zbavujeme sa nedôsledností a polovičatostí tých riešení, ktoré boli ohraničené konkrétnou historickou etapou vývinu a ktoré preto ani neumožňovali v celom rozsahu poznať revolučnú kontinuitu minulosti a súčasnosti a objektívny, „nezvratný zákon pravdy“ celých dejín vývinu socializmu a jeho súčasnej vývinovej etapy.

Problém pravdy a pravdivého poznania je jedným z najzložitejších a najdiskutovanejších v dejinách filozofie, v dejinách vedy i v revolučnej politike. Jeho riešenie sa týka záujmov spoločenských tried, spoločenských skupín i jednotlivcov. Mimo gnozeologického aspektu má teda i aspekt spoločensko-politický.

V. I. Lenin jasnozrivo predvídal, že na historické pokusy ľudstva o hľadanie pravdy organicky nadväzuje pravda proletárskej revolúcie. Jej pravda zostala pravdou a jej pravda víťazí.

Právo pravdy, zdôrazňoval Lenin, musí byť vždy sväto strážené nezávisle od toho, či je nám táto pravda príjemná, alebo sa nám okamžite hodí. Úplná, presná, suverénna vedecká pravda sa vždy zhoduje s revolučnou politikou a je nevyhnutnou podmienkou oslobodenia ľudstva, podmienkou pre uskutočnenie socialistickej revolúcie. Dôrazne upozorňoval, že „Je nemorálne prikrášľovať pravdu“ (2, s. 481). Prikrášľovaním by stratila svoj revolučný náboj.

Aktuálne a s plnou silou sa k tomuto principiálnemu stanovisku V. I. Lenina prihlásila KSSZ na svojom XXVII. zjazde. V politickej správe ÚV KSSZ XXVII. zjazdu KSSZ súdruh M. S. Gorbačov kriticky hodnotiac stav sovietskej spoločnosti zdôraznil, že zo zaostávania treba „vyvodiť najvážnejšie poučenia“. Prvé z nich možno označiť za lekciu pravdy. Zodpovedný rozbor minulosti kliesni cestu do budúcnosti, kým polopravda, ostýchavo sa vyhýbajúca ostrým hranám, brzdí vypracovanie reálnej politiky a zabraňuje nášmu postupu vpred. „Naša sila je“, povedal V. I. Lenin, „v hovorení pravdy“ (2, s. 26), a v ďalšom pripomenul: „Nikto nemá právo zabúdať na Leninovo prísne varovanie“: „Lživá fráza, lživé chvastúnstvo je záhuba mravná a zaručene vedie do záhuby politickej“ (2, s. 83).

Otvorené, poctivé „nazývanie vecí pravým menom“ stalo sa nerozlučným, charakteristickým rysom zápasu KSSZ za realizáciu stratégie urýchlenia, za prestavbu spoločnosti v duchu plného využitia a rozvinutia potencií a predností socializmu.

xxx

Pravda revolúcie zahrnuje množstvo aspektov, prechádza množstvom historicky určených vývinových stupňov. Nikdy sa však nemôže chápať

v zmysle pragmatického hesla, že pravdivé je všetko to, čo je užitočné, čo prináša jednotlivcovi, či skupine úspech, úžitok, uspokojenie. Nemôže sa považovať ani za výslednicu dohody medzi ľuďmi. Kritérium pravdivosti nie je ani citát, ani predpis, či deklarovanie fráz, ani autorita, ale *vedecký dôkaz*, vedecká argumentácia a *praktická činnosť* ako najdôležitejší verifikátor teoretických záverov.

Už v *Nemeckej ideológii* K. Marx napísal: „Otázka, či ľudskému mysleniu je vlastná predmetná pravdivosť, nie je otázkou teórie, je to otázka *praktická*. Človek musí pravdivosť, t. j. skutočnosť a moc, pozemskosť svojho myslenia dokázať v praxi. Spor o skutočnosť alebo neskutočnosť myslenia, ktoré sa izoluje od praxe, je čisto scholastická otázka“ (4, s. 13).

Dejiny revolúcie — a to platí aj pre vzťah k súčasným revolučným premenám — svedčia ďalej o tom, že objektívna teoretická činnosť zahrnuje v sebe nevyhnutne i prvok straníckosti, praktickej subjektívnej účasti v boji na strane progresívnych síl, ktoré sa angažujú v procese realizácie obsahu „radikálnych reforiem“ a „revolučných prínosov“ smerujúcich k novým, vyšším kvalitám.

Objektívna vedecká analýza kapitalizmu priviedla K. Marxa k historicky závažnému záveru, že subjektom realizácie historickej pravdy sa zákonite stáva robotnícka trieda, ktorá tým, že bojuje za svoje oslobodenie, bojuje zároveň za oslobodenie všetkého ľudstva tým, že presadzuje „svoju“ pravdu, presadzuje záujmy ľudského rodu ako celku.

Nielen v teórii, ale v praxi socialistickej výstavby, ktorej Veľký október otvoril cestu, sa preverila a preveruje zhoda revolučnej pravdy so záujmami robotníckej triedy.

Preto platí, že stáť na pozícii vedeckej, objektívnej pravdy, znamená stáť na pozíciách robotníckej triedy a naopak, hájiť záujmy robotníckej triedy, znamená hájiť požiadavku presnej vedeckej pravdy v objasňovaní stavu a vývojových potrieb spoločnosti. Pravdivé analýzy sú nevyhnutným východiskom realistickej politiky, jej úspešnosti a presvedčivosti.

V zmysle Marxovej revolučnej teórie pravdy „pravdivý má byť nielen výsledok skúmania, ale i cesta k nemu. Samotné skúmanie pravdy musí byť pravdivé, pravdivé skúmanie je rozvinutá pravda, ktorej rozptýlené články sa v celkovom výsledku spájajú“. (6, s. 25). Kritizujúci pragmaticko-utilitaristické, buržoázne a maloburžoázno-mocenské chápanie pravdy Marx pokračuje: „Možno, že stačí pravdu chápať jednoducho tak, že pravda je to, čo nariaďuje vláda a že skúmanie sa pripúšťa len ako zbytočný, dotieravý živel, ktorý však podľa etikety nemožno jednoducho vykázať? Skoro tak to vyzerá. Skúmanie sa totiž predom chápe ako niečo protikladné pravde a objavuje sa preto v prítomnosti podozrivého oficiálneho dozoru vážnosti a skromnosti, ktoré samozrejme slušia laikovi voči kňazovi“ (6, s. 26).

I keď tieto slová boli vyslovené pred desaťročiami ako kritika prus-

kej cenzúry, majú čo povedať aj dnešku. Naša spoločenská realita nie je ešte stále imúnna voči „mocenskému“ chápaniu pravdy. Presadzovanie svojvôle z pozície funkcie vedie k skresľovaniu skutočnosti, k nepravdivým „analýzám“ a „záverom“ a k najvážnejším politickým chybám, ktoré vyplývajú z falošnej ilúzie, že funkčný status oprávňuje majiteľa v intenciách jeho subjektívnych záujmov na suverénne posudzovanie obsahu i rozsahu kategórie pravdy.

Nie náhodou na XVII. zjazde KSČ G. Husák v politickej správe ÚV KSČ zjazdu dôrazne upozornil, že „kto si výkon funkcie pletie s právom presadzovať svojvôľu a zneužívať zverené právomoci pre vlastný prospech, nemá čo hľadať nielen vo funkcii, ale ani v strane“ [5, s. 57].

xxx

Rokovanie XXVII. zjazdu KSSZ i nášho XVII. zjazdu KSČ, ich uznesenia orientujú pozornosť strany a ľudu na pravdivú a kritickú analýzu vlastnej činnosti, organicky nadväzujú na marxisticko-leninské učenie o pravde ako jednej zo základných kategórií teórie poznania a revolučnej praxe. Logika ich záverov dôsledne vychádza zo zákonov a kategórií materialistickej dialektiky; je výrazom revolučného rozhodnutia dôsledne uplatňovať metódu materialistickej dialektiky v praktickej činnosti strany, štátnych orgánov a v práci všetkého ľudu. Tým odnímajú živnú pôdu subjektivismu a orientujú milióny členov i nečlenov strany smerom k pravdivéj analýze a hodnoteniu doterajších i budúcich úspechov i neúspechov.

Z revolučného odkazu Veľkého októbra i revolučného ducha zjazdových rokovaní treba vychádzať aj pri určovaní úloh ďalšieho tvorivého rozvoja našej filozofie. Zjazdy dali revolučný podnet pre filozofickú teóriu, aby v rôznych súvislostiach skúmala kategóriu pravdy a pravdivého poznania a hodnotenia javov súčasnosti; aby sa „nezvratný socialistický zákon pravdy“ organicky začleňoval aj do našich filozofických bádání.

LITERATÚRA

1. MARX, K. — ENGELS, F.: Vybrané spisy. Zv. 2. Bratislava 1977.
2. LENIN, V. I.: Zobraňé spisy. Zv. 1. Bratislava 1979.
3. XXVII. zjazd KSSZ. Dokumenty a materiály. Bratislava 1986.
4. MARX, K. — ENGELS, F.: Nemecká ideológia. Bratislava 1961.
5. XVII. zjazd KSČ. Dokumenty a materiály. Bratislava 1986.
6. MARX, K.: Poznámky k nové pruské censurní instrukci. In: Marx, K. — Engels, F.: Spisy I. Praha 1957.